

ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ

FEATURES OF REMUNERATION OF LABOUR OF CONSTRUCTION-WORKS

У статті розглянуто характерні відмінності регулювання формування заробітної плати та визначення рівня продуктивності праці під час виконання будівельно-монтажних робіт та співвідношення їх рівнів і рівнів у промисловості та народному господарстві загалом. Проаналізовано динаміку середньої заробітної плати в будівництві порівняно з її зміною в промисловості та усього по народному господарству, а також індекс зміни кожного року до 2010 року. Визначено актуальність дослідження питання взаємозв'язку продуктивності праці й заробітної плати в будівництві. Оскільки будівельна галузь має безліч «білих плям» у питаннях дозволу, оформлення, нормування, контролю та отримання результатів, то реформування, яке розпочав впроваджувати уряд, є актуальним. Як висновок потрібно запропонувати залучення у вирішення численних питань щодо реформування нормативно-законодавчої бази діяльності будівельної організації досвідчених науковців та практиків, органів місцевої влади та представників громадських організацій.

Ключові слова: заробітна плата, продуктивність праці, будівельні роботи, реформування, актуальність.

В статье рассмотрены характерные отличия регулирования формирования

заработной платы и определения уровня производительности труда при выполнении строительных-монтажных работ и соотношения их уровней и уровней в промышленности и народном хозяйстве вообще. Проанализирована динамика средней заработной платы в строительстве по сравнению с ее изменением в промышленности и всего по народному хозяйству, а также индекс изменения каждого года к 2010 году. Определена актуальность исследования вопроса взаимосвязи производительности труда и заработной платы в строительстве. Поскольку строительная отрасль имеет огромное количество «белых пятен» в вопросах разрешения, оформления, нормирования, контроля и получения результатов, то реформирование, которое начало внедрять правительство, является актуальным. Как вывод необходимо предложить привлечение в решение многочисленных вопросов по реформированию нормативно-законодательной базы деятельности строительной организации опытных ученых и практиков, органов местной власти и представителей общественных организаций.

Ключевые слова: заработная плата, производительность труда, строительные работы, реформирование, актуальность.

УДК 69.003

<https://doi.org/10.32843/infrastruct40-37>

Кадол Л.В.

к.т.н., доцент,
доцент кафедри економіки, організації та управління підприємствами
Криворізький національний університет

Kadol Larisa

Kriviy Rig National University

In the article the characteristic differences of adjusting of forming of salary and determination of level of the labour productivity are considered at implementation building – assembling works and correlation of their levels with levels in industry and national economy in general. A research aim is an analysis of modern factors of influence on a wage and labour productivity level at implementation building – assembling works and correlation of their levels with levels in industry and national economy in general. Characteristic difference of adjusting of forming of salary and determination of level of the labour productivity in building industry from other the industries of national economy “Rules of determination of building cost”. It is needed taking into account circumstance that on a wage level at implementation building – assembling works and forming of investor documentation, except regulators – collective agreement, level of minimum wage, regulators personal only for the branch of building industry influence – building – assembling organizations – it and by the ministry of regional development is set wage level for a digit 3.8, and desire of customers and investors to decrease the agreed price and, in spite of everything, to win a tender contractors. Therefore further researches of interdependence of the labour and salary productivity in building are actual and will strengthen the competition platform of productive activity of building organizations. The dynamics of middle salary is analyzed in building as compared to the change of her in industry and all on a national economy and index of change every year to 2010. So as building industry has an enormous amount of white spots in the questions of permission, registration, setting of norms, control and receipt of results, then reformation that began inculcated by a government is actual enough. As a conclusion it is needed to suggest to attract in the decision of numerous questions in relation to reformation normatively – legislative base of activity of building organization of experience scientists and practical workers, local government.

Key words: salary, labour productivity, construction-works, reformations, actuality.

Постановка проблеми. Дослідження ефективності оплати праці завжди є актуальним та досить болючим і спірним питанням між усіма суб'єктами господарювання народного господарства, зокрема під час виконання будівельно-монтажних робіт. Алгоритм формування заробітної плати та визначення продуктивності праці під час виконання будівельно-монтажних робіт має значну низку особливостей, які потрібно враховувати під час дослідження цього питання та безпосередньо в практичній діяльності під час формування інвесторської кошторисної документації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну базу дослідження ефективності оплати праці загалом склали роботи таких учених, як І. Ажаман, Д. Богиня, О. Грішнова, А. Зотова, А. Колот, М. Магура, С. Фішер, А. Тараненко,

а в будівництві зокрема – праці таких науковців, як В. Биба, Н. Горобій, К. Крикун. Розширилася сфера досліджень взаємозв'язку продуктивності праці й заробітної плати будівельно-монтажних робіт (праці таких науковців, як Г. Адаменко, Е. Гнатченко, І. Демчак, В. Петрик, О. Гончарова, С. Юр'єва).

Актуальним та досить ємним є дослідження С. Юр'євої та Е. Гнатченко, які встановили, що рівень зростання кошторисної заробітної плати пропорційний рівню зміни вартості будівельних робіт, але різниться з ним у бік зменшення, а співвідношення цих показників наближається до розміру кошторисного прибутку. Ствердження авторів щодо сучасної кошторисної заробітної плати, яка скорочує рівень прибутку, дає широке коло для роздумів та рішучих законодавчих дій [1, с. 215–220].

Постановка завдання. Метою статті є аналіз сучасних факторів впливу на рівень заробітної плати й продуктивності праці під час виконання будівельно-монтажних робіт та співвідношення їх рівнів і рівнів у промисловості та народному господарстві загалом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характерна відмінність регулювання формування заробітної плати та визначення рівня продуктивності праці в будівельній галузі під час виконання будівельно-монтажних робіт від інших галузей народного господарства визначена Мінрегіонбудом (в той час – Держбуд) ще у 2000 році, тобто з часу затвердження та введення у дію ДБН Д.1.1-1-2000, чинним сьогодні є ДСТУ Б Д.1.1-1:2013 «Правила визначення вартості будівництва».

За цей уже тривалий час до сучасного моменту Мінрегіонбуд вносив чималі коригування нормативів для визначення як самої вартості будівництва, так і поглядів на формування заробітної плати та розрахунок продуктивності й трудомісткості будівельно-монтажних робіт. Особливо це стосується таких видів робіт, як зведення монолітних конструкцій, оздоблювальні роботи, коли рекомендації

Мінрегіонбуду щодо визначення кошторисної вартості, трудомісткості, продуктивність праці та формування заробітної плати динамічно віддзеркалювали економічну ситуацію в країні.

Потрібно враховувати той факт, що на рівень заробітної плати під час виконання будівельно-монтажних робіт і формування інвесторської документації, окрім регуляторів, тобто колективного договору, рівня мінімальної заробітної плати, впливають також регулятори, особисті тільки для гілки будівельної галузі, а саме будівельно-монтажних організацій. Це й встановлений Мінрегіонбудом рівень заробітної плати для розряду 3.8, й бажання замовників та інвесторів зменшити договірну ціну та, незважаючи ні на що, підрядникам виграти тендер.

Отже, подальші дослідження взаємозалежності продуктивності праці й заробітної плати в будівництві досить актуальні та підсилять конкурентну платформу виробничої діяльності будівельних організацій.

Розглянемо динаміку середньої заробітної плати в будівництві порівняно з її зміною в промисловості та всього по народному господарству за 2010–2018 рр. в табл. 1, індекс зміни кожного

Таблиця 1

Динаміка середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності (у розрахунку на одного штатного працівника), грн.

Вид діяльності	Роки									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Усього	2 250	2 648	3 041	3 282	3 480	4 195	5 183	7 104	8 865	
Промисловість	2 578	3 119	3 497	3 774	3 988	4 789	5 902	7 631	9 633	
Будівництво	1 777	2 294	2 543	2 727	2 860	3 551	4 731	6 251	7 845	

Примітка: дані за 2010–2014 роки наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, з 2015 року – також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Джерело: [2]

Таблиця 2

Індекс зміни середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності кожного року до 2010 року

Вид діяльності	Роки									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Усього	1	1,18	1,35	1,46	1,55	1,86	2,30	3,16	3,94	
Промисловість	1	1,21	1,36	1,46	1,55	1,86	2,29	2,96	3,74	
Будівництво	1	1,29	1,43	1,53	1,61	2,00	2,66	3,52	4,41	

Джерело: [2]

Таблиця 3

Індекс зміни середньомісячної заробітної плати в будівництві до середньомісячної заробітної плати в промисловості та усього по народному господарству

Вид діяльності	Роки									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Усього	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Промисловість	1,15	1,18	1,15	1,15	1,15	1,14	1,14	1,07	1,09	
Будівництво	0,79	0,87	0,84	0,83	0,82	0,85	0,91	0,88	0,88	

Джерело: [2]

року до 2010 року в табл. 2, порівняння середньомісячної заробітної плати в будівництві із середньомісячною заробітною платою в промисловості та усього по народному господарству в табл. 3.

Статистичні дані щодо рівня заробітної плати в наведених таблицях свідчать про те, що оплата праці в будівництві є найнижчою за середнє значення по країні та промисловості, але все ж таки темп її зростання у 2018 році порівняно з 2014 роком більше, ніж по країні та промисловості.

Незважаючи на те, що за аналізований період середньомісячна заробітна плата в будівництві постійно зростає навіть більшими темпами, ніж у промисловості та народному господарстві всього,

її розмір сягає тільки від 79% до 88% від середньомісячної заробітної плати в народному господарстві.

Ще в працях І. Ажамана та Т. Комлевої відзначено, що простежується досить негативна тенденція до суттєвого зменшення у ВВП країни частки будівельної галузі, що підтверджено даними табл. 4. Тільки з 2015 по 2018 роки простежується незначне збільшення цього показника, але рівня 2010 року ще не досягнуто, хоча показник частки заробітної плати робітників будівельної галузі значно випереджає цей показник по народному господарству [3]. Ефективність такої динаміки потрібно розглядати разом з динамікою зміни продуктивності праці.

Таблиця 4

Зміна ВВП за категоріями доходу у фактичних цінах, млрд. грн.

Рік	Показники						
	усього ВВП	зокрема, оплата праці найманих працівників	відсоток по підсумку	ВВП в будівництві	частка ВВП в будівництві від загального ВВП	зокрема, оплата праці найманих працівників в будівництві	відсоток по підсумку
2010	1 079,3	518,2	48,0	35,37	6,8	17,43	49,2
2011	1 300,0	610,6	47,0	39,58	6,5	22,30	56,3
2012	1 404,7	705,8	50,2	39,05	5,5	23,16	59,3
2013	1 465,2	730,7	49,9	36,90	5,1	22,12	59,9
2014	1 586,9	735,0	46,3	36,88	5,0	20,99	56,9
2015	1 988,5	777,6	39,1	38,93	5,0	20,06	51,5
2016	2 385,4	873,8	36,6	47,46	5,4	22,41	47,2
2017	2 983,9	1 170,7	39,2	64,43	5,5	31,61	49,1
2018	3 560,6	1 472,3	41,2	81,26	5,5	41,59	51,1

Джерело: [2]

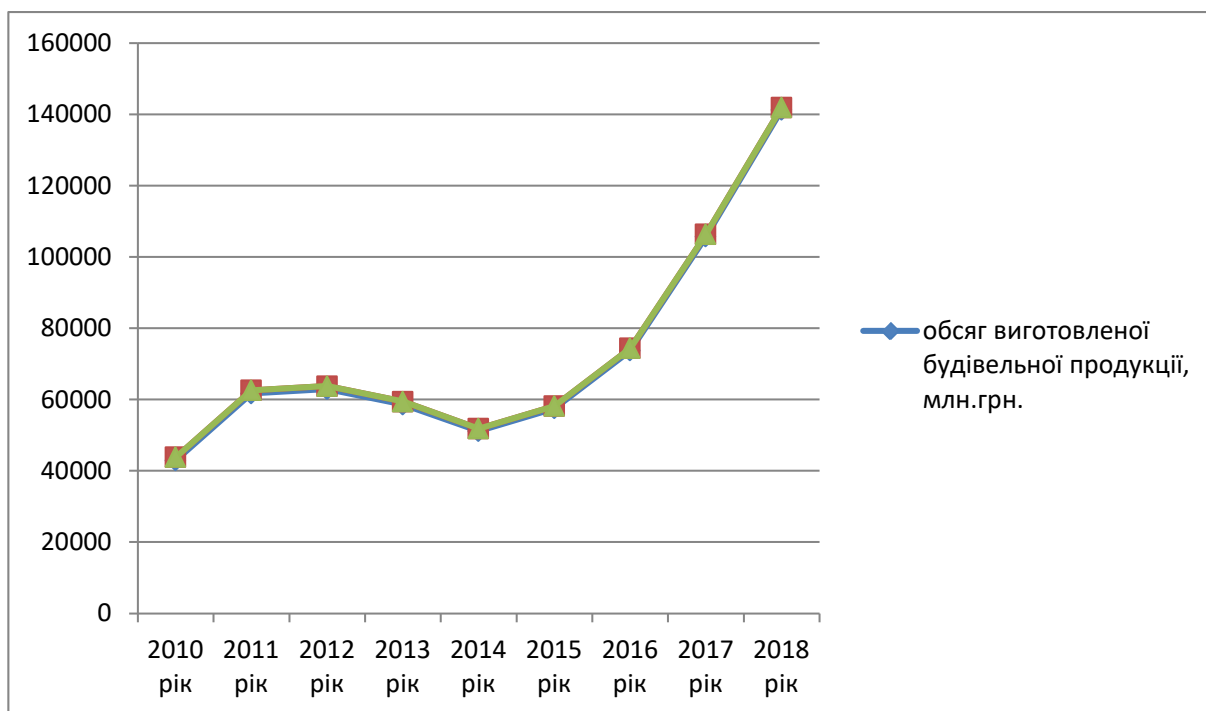

Рис. 1. Динаміка статистичних даних щодо випуску товарів і послуг в будівництві

Джерело: [2]

Обсяг виготовленої будівельної продукції у вартісному вираженні значно збільшився за 2017–2018 роки, незважаючи на значне зменшення працюючих у цій галузі, а саме з 836,4 тис. ос. у 2012 році до 665,3 тис. ос. у 2018 році у зв'язку з пошуком роботи фахівцями за кордоном. Графік працюючих в будівництві має сумну динаміку.

У будівельному виробництві зростання продуктивності праці досягається за рахунок економії робочого часу шляхом упровадження нової техніки й технології, комплексної механізації трудомістких і важких робіт, автоматизації окремих виробничих процесів, підвищення кваліфікації, виявлення творчої ініціативи працівників будівельних

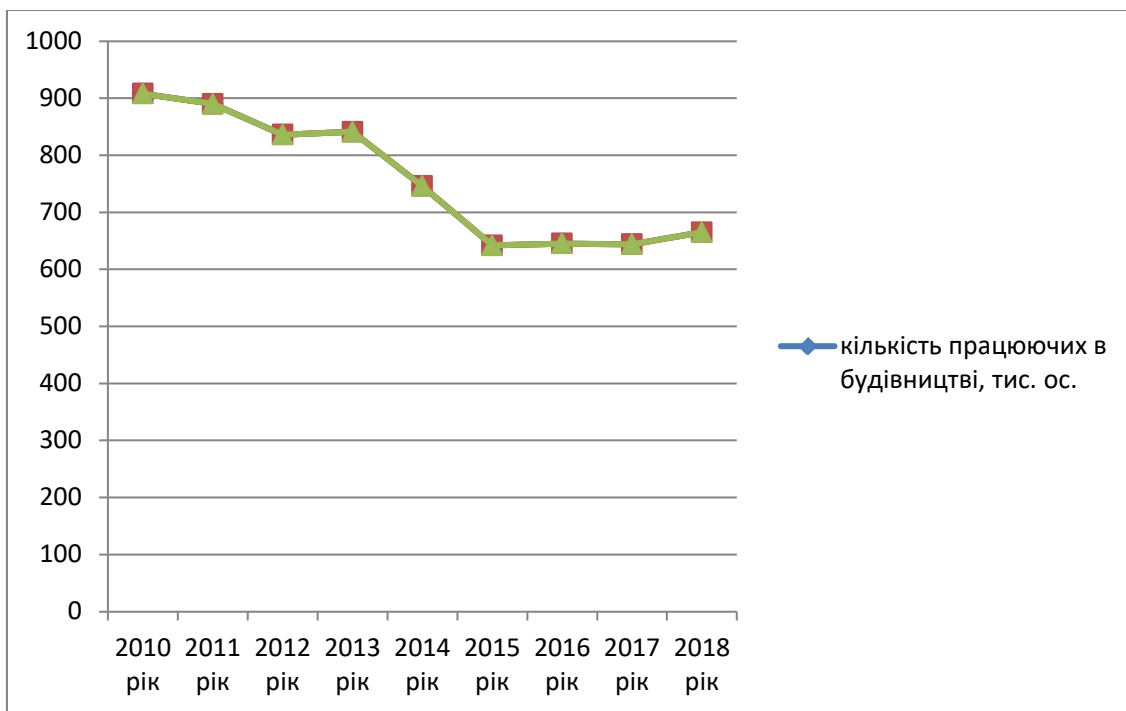

Рис. 2. Динаміка статистичних даних щодо працюючих в будівництві

Джерело: [4]

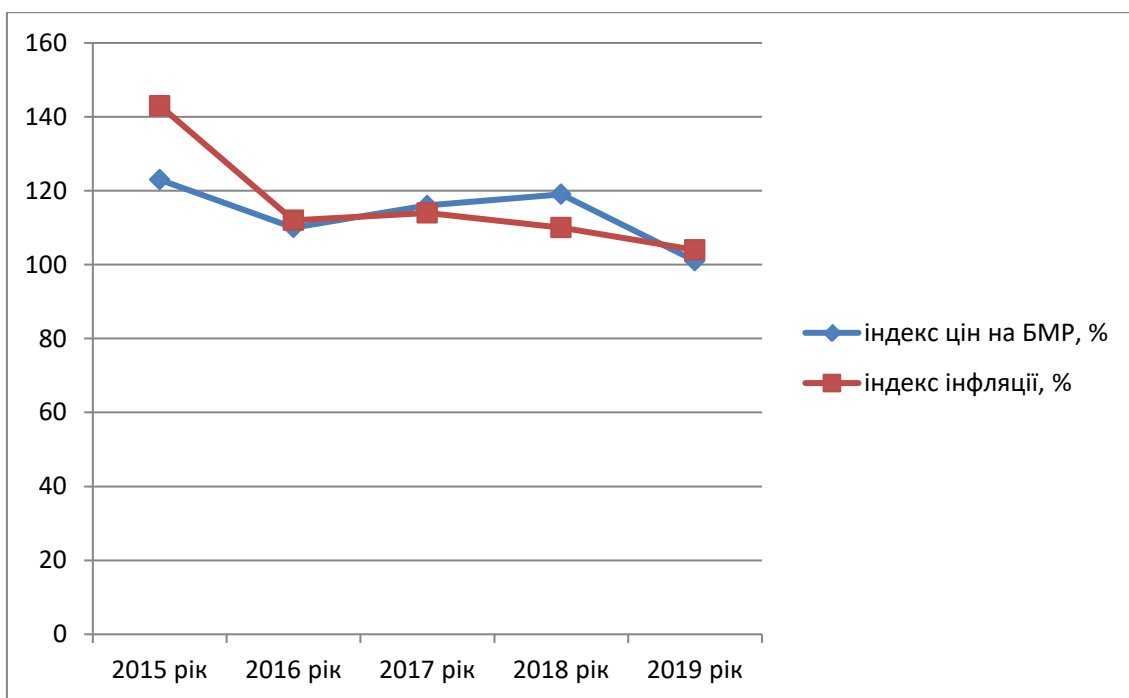

Рис. 3. Динаміка індексів цін на будівельно-монтажні роботи та індексів інфляції

Джерело: [4]

організацій, ліквідації плинності й руху кадрів, покращення трудової дисципліни, усунення браку робіт і невиробничих затрат робочого часу тощо. Усі ці фактори забезпечать фактичне зменшення витрат праці під час виконання будівельно-монтажних робіт.

Таким чином, актуальність дослідження питання взаємозв'язку продуктивності праці й заробітної плати в будівництві очевидна.

Реформування будівельної галузі, обговорення якого тривало в колах науковців та практиків, було віддзеркалено в прийнятих за основу реформування Верховною Радою України 11 вересня 2019 року законопроектах, а саме в проєкті Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення порядку надання адміністративних послуг у сфері будівництва та створення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва» № 1081 та проєкті «Про внесення змін до Закону України «Про будівельні норми» щодо удосконалення нормування у будівництві» № 1052. Очікуються позитивні зміни щодо створення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва у складі містобудівного кадастру, що дасть усім учасникам будівельного процесу мобільності, відкритості доступу до інформації та вдосконалення як оприлюднення будівельних норм, так і визначення методів нормування у будівництві.

Державною архітектурно-будівельною інспекцією проведено децентралізацію функцій держархбудконтролю, реформовано дозвільну систему, спрощено процедури для приватного будівництва, розвитку малого й середнього бізнесу, а також введено електронні сервіси в будівництві.

Експерти відзначають, що головним показником ефективності реалізованих реформ є поліпшення позиції України в рейтингу Світового банку «Doing Business» за показником «Отримання дозволу на будівництво», адже за два роки Україна піднялась на 110 позицій, посівши у 2018 році 30 місце. Міністерством регіонального розвитку та комунального господарства створено робочу групу з питань реформування системи архітектурно-будівельного контролю шляхом впровадження електронного кабінету забудовника, онлайн-платформи «Прозора Держархбудінспекція» та

розроблення нормативно-правових актів. До її складу увійшли представники Мінрегіону, ДАБІ, Державного агентства з питань електронного урядування України, Офісу ефективного регулювання, IDLO, TAPAS, урядово-громадської ініціативи «Разом проти корупції» та Конфедерації будівельників України [4].

Висновки з проведеного дослідження. Будівельна галузь має безліч «білих плям» у питаннях дозволу, оформлення, нормування, контролю та отримання результатів, тому реформування, яке розпочав впроваджувати уряд, є актуальним.

Як висновок потрібно запропонувати залучення у вирішення численних питань щодо реформування нормативно-законодавчої бази діяльності будівельної організації досвідчених науковців та практиків, органів місцевої влади та представників громадських організацій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Юр'єва С., Гнатченко Є. Вплив заробітної плати на тенденцію до перерозподілу фінансів між статтями витрат у будівництві у 2016–2018 рр. *Бізнес-Інформ*. 2018. № 10. С. 215–220.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 24.02.2020).
3. Ажаман І., Комлева Т. Стан та динаміка оплати праці в Україні та галузі будівництва. *Ефективна економіка*. 2018. № 6.
4. Урядовий портал Єдиного веб-порталу виконавчої влади України. URL: www.kmu.gov.ua/news/minregion-stvori (дата звернення: 24.02.2020).

REFERENCES:

1. Yurieva S., Hnatchenko Ye. (2018) Vplyv zarobitnoi platy na tendentsiiu do pererozpodilu finansiv mizh stattiemy vytrat u budivnytstvi u 2016–2018 rr. [Biznes-Infom]. Kyiv, pp. 215–220.
2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 24 February 2020).
3. Azhaman I., Komlieva T. (2018) Stan ta dynamika oplaty pratsi v Ukraini ta haluzi budivnytstva [Efektivna ekonomika], vol. 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6432> (accessed 24 February 2020).
4. Uriadovyi portal Yedynoho veb-portalu vykonavchoi vlady Ukrainy. URL: www.kmu.gov.ua/news/minregion-stvori (accessed 24 February 2020).